

XXVIII. cikk

(1) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

III) A TÉNYÁLLÁS

Előadom, hogy a Bács-Kiskun Megyei Bíróság 2.Fpk.03-04-000041/8. számú végzésével 2012. január hó 25. napján elrendelt és megkezdett, majd kijelölt bíróságként a Szegedi Törvényszék előtt 2011-ben folytatott 2.Fpkh.06-12-000008. számú felszámolási eljárásban hitelezőként szerepelek.

Az alapügy megindulásakor a Bács-Kiskun Megyei Bíróságnak az adós céggel szemben felszámolási eljárás elrendelésére az akkor hatályos jogszabályi rendelkezések szerint nem volt kizárólagos illetékessége, ezáltal hatásköre. A hatáskör és illetékesség hiányát a Pp. 28. § és 43. § (1) bekezdése alapján az eljáró bíróságnak az egész eljárás alatt hivatalból kell vizsgálnia.

Az eljáró bíróság hatáskör- és illetékességének hiányát a Szegedi Ítéletábla az erre irányuló fellebbezési kérelmem ellenére jogerős végzésében nem állapította meg, azt nem is vizsgálta, annak mellőzését nem indokolta. Részben ennek következtében felülvizsgálati kérelmet terjesztettem a Kúria elé azt indítványozva, hogy a Kúria a kérelmemtől függetlenül hivatalból állapítsa meg, hogy a Bács-Kiskun Megyei Bíróság a felszámolási eljárás megindítására nem rendelkezett hatáskörrel és illetékességgel, és az ügyben a későbbiekben kijelölt bíróságként eljáró Szegedi Törvényszék nem vette azt figyelembe, hogy a hatáskör- és illetékesség nélkül megindított felszámolási eljárást nem teszi törvényessé az, hogy a kijelölés egyébiránt jogszerű volt. Jogszerűségről akkor beszélhetnénk, ha a kijelölés folytán illetékességet szerző Szegedi Törvényszék új eljárás keretében rendelte volna el a felszámolás megindítását, ám ezzel ellentétben folytatta a Bács-Kiskun Megyei Bíróság előtt – illetékesség hiányában – megindult ügyet. Alábbiakban igazolt álláspontom szerint az, hogy ezt az eljárást a Szegedi Ítéletábla a fellebbezési eljárásban jogerős végzésével, valamint a felülvizsgálati eljárásban a Kúria végzésével érdemben nem vizsgálta és bírálta el, megsértette a tisztességes eljáráshoz való jog részét képező törvényes bíróhoz való alapvető jogomat. A Kúriának azon indokolása, miszerint a felülvizsgálati kérelemmel érintett, kifogásom tárgyában indult eljárásban ilyen tartalmú kifogást nem terjesztettem elő, ezért az a felülvizsgálati eljárásban sem bírálható el, elfogadhatatlan, hiszen a már hivatkozott törvényi rendelkezés szerint ezt az eljáró bíróságoknak az eljárás teljes szakaszában hivatalból kell vizsgálnia és figyelembe vennie levonva abból a törvény által előírt következményeket.

IV) AZ ALAPTÖRVÉNY-ELLENESSÉG IGAZOLÁSA

1) A korábbi alkotmánybírósági precedensek hasznosításának joga

Figyelemmel az Alaptörvény 2012. január 1-i hatálybalépésére, vizsgálandó az alkotmányi és alaptörvényi tartalom azonossága vagy eltérése, illetőleg a korábbi Alkotmányra épülő alkotmánybírósági gyakorlat alkalmazhatóságának kérdése.

Az alaptörvényi rendelkezések tartalmának meghatározásakor egyrészt az Alaptörvény önértelmezésre vonatkozó szabálya [R] cikk (3) bek.], másrészt az Alkotmánybíróság (korábbi) gyakorlata releváns. Előbbi értelmében az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.

Az Alkotmánybíróság szerint az Alaptörvény értelmezésekor a korábbi alkotmánybírósági gyakorlatot is alapul kell venni. A 22/2012. (V. 11.) AB határozatban az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy „az előző Alkotmány és az Alaptörvény megfelelő szabályainak összevetését és gondos mérlegelést kíván. Ha az összevetésnek az az eredménye, hogy az alkotmányjogi szabályozás változatlan vagy jelentős mértékben hasonló, az átvételnek nincs akadálya. Másrészt az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni.” Ezt a megállapítást az Alkotmánybíróság számos határozatában alkalmazta. Erre figyelemmel az alaptörvény-ellenesség igazolásakor nem csupán az Alaptörvény hatályba lépése óta keletkezett alkotmánybírósági döntésekre, hanem a korábbi Alkotmány hatálya alatt született, az azonos alkotmányi tartalom okán alkalmazható döntésekre is kitérek.

2) Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének (jogállamiság-klauszula) sérelme

A jogállamiság alaptörvényi deklarációja – az alkotmánybírói gyakorlattal együtt – nyilvánvalóan szó szerinti átvétel az Alkotmányból. Ezt erősítette meg az Alkotmánybírói példál a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában. „[16] Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja az ún. jogállam klauszult. [...]19] Minderre tekintettel az Alkotmánybírói az indítvány elbírálása során eddig kialakított gyakorlatát vette alapul.”

Az alkotmánybírói gyakorlatot vizsgálva egyértelműen megállapítható, hogy a jogállam elve nem csak gyűjtőfogalma és jelölése az egyes alkotmányi rendelkezéseknek, hanem – ezeken túlmenően – önálló jelentősége is van. Ez egyrészt kifejeződik az egész alkotmányi és jogrendszer értelmezési irányelvében, másrészt közvetlenül alkalmazható, ha és amennyiben a konkrét esetben az egyedi szabályozás bármely okból hiányzik.

A jogállami elv érvényesülése döntő mértékben függ a jog teljesítőképességétől. A jog teljesítőképessége a jogállammal összefüggésben elsősorban abban mutatkozik meg, hogy a jognak a jogállam kialakításában konstitutív és regulatív szerepe van. A jogállam tartalmának megfelelő állami berendezkedés intézményesülése és működése és ennek következtében a jogrendszer nem magától jön létre. A jog konstitutív módon hozza létre a jogállamiság érték tartalmú elemeit, amelyeknek ugyanakkor – a jogállam hathatós működése érdekében – társadalmi elfogadottságon, tényleges legitimitáságon kell alapulniuk. A jog a kötelező, racionális rend kialakításának és fenntartásának az eszközöként az egységes mértékek, eljárások és jogintézmények egész sorát foglalja magában, gyakorlatilag tehát a jogrend egészét. A jogállamnak így nemcsak a közjogi, hanem a büntetőjogi, a civiljogi és egyéb más normák érvényesülését is biztosítania kell.

Az alkotmányos jogállam elemei közé sorolt számos fontos tényező közül a támadott végzés többet is sért.

A jogállamban a jogalkalmazásnak – mint a jogalkotás során megszületett normák végrehajtásának, gyakorlati megvalósításának, konkrét helyzetekben történő érvényre juttatásának – az alkotmányosan elfogadott törvényeken és a jogszabályi hierarchiával összhangban álló egyéb jogszabályokon kell alapulnia. Ezen belül a bíróság törvényhez kötöttségének elve abban jut kifejezésre, hogy az igazságszolgáltatást – mint jogvitáknak, illetőleg jogsértéseknek a jog szabálya alapján történő megoldását, illetőleg elbírálását – végző bírói hatalom csak a törvényeknek van alárendelve.

Ugyancsak fontos eleme a jogállamiságnak, hogy a jogalkalmazás konzisztens és kiszámítható. Ez akkor teljesül, ha a végrehajtó és a bírói hatalom tevékenysége a társadalmilag egyeztetett és világosan megfogalmazott, érthető törvényekhez van kötve, így tevékenységük előre látható, kalkulálható, ellenőrizhető, és törvénysértés esetén megtámadható, illetőleg orvosolható.

A jog érvényesülése nélkül tehát a jogbiztonság nem létezik.

Kétséget kizáróan megállapítható, hogy ügyemben a tényállásban rögzítettek szerint nem törvényes bírói fórum járt el, aminek okán sérült az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság-elv részét képező jogbiztonság elve.

3) Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelme

A tisztességes eljáráshoz való jog az emberi méltósághoz való jogból levezethető olyan alapvető jog, amely szoros kapcsolatban áll az egyenlőséghez való jog egyes elemeiből eredő elvárásokkal is. Ezek közül az egyenlő méltóságú személyként történő egyenlő bánásmódot, az egyenlőként kezelést kell érteni. A tisztességes eljárás azonban ezen kívül számos elvárás is felölel: olyan jogalkalmazói eljárást foglal magában, ami a materiális jogállam értékrendjének megfelelő, a demokratikus alkotmányfejlődés során kikristályosodott alapelvek és szabályok alapján zajlik. A tisztességes eljárás a jogbiztonság elvéhez hasonlóan olyan szabály, ami önálló alkotmányjogi normaként érvényesül, tehát nem csupán más előírásokat kiegészítő, járulékos szabály.

A tisztességes eljárás követelménye minden olyan eljárásra vonatkozik, amelyben valamely természetes vagy jogi személy az állam jogalkalmazói tevékenysége által érintett, illetve az állam által átruházott jogkört gyakorló szervezet eljárása kihat rá. Az Alkotmánybírói álláspontja szerint a tisztességes eljárás követelménye nem egyszerűen egy a bíróságnak és az eljárásnak itt megkövetelt tulajdonságai közül (mint „igazságos tárgyalás”), hanem (...) a többi garanciájának teljességét is átfogja. A tisztességes eljárás olyan

minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni (17/2005. (IV. 28.) AB határozat). Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás „méltánytalan” vagy „igazságtalan”, avagy „nem tisztességes” (6/1998. (III. 11.) AB határozat).

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a tisztességes eljáráshoz való jog abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye (14/2004. (V. 7.) AB határozat).

A tisztességes eljárás magában foglalja az ésszerű időn belüli elbírálás követelményét, ami igazolhatja az egyszerűsített eljárási formák meghonosítását és bizonyos körben akár a tárgyaláson kívüli ügyintézet is. Az időszűrés követelménye azonban csak egy a tisztességes eljárás elmei közül, amelynek érvényre juttatása végletekig nem fokozható, és amely a tisztességes eljárás további szempontjai fölött nem szerezhet uralkodó befolyást, más alapjogot pedig semmiképpen nem sérthet (20/2005. (V. 26.) AB határozat).

A tisztességes eljáráshoz való jog önmagában – az emberi méltósághoz való joggal való szoros kapcsolata miatt – nem korlátozható. Egyes elemei, részösszetevői azonban értelemszerűen az alapjog-korlátozás szabályai szerint korlátozhatóak. (Így az egyes részlemek korlátját alkotják tipikusan az adatvédelmi szabályok, a személyiségi jogok védelme, de a különböző titokvédelmi szabályokon keresztül érvényesített államérdek is.) Az Alaptörvényből eredő elvárás azonban az, hogy a tisztességes eljárás egyes összetevőinek korlátozása nem vezethet odáig, hogy az eljárás bármely része is tisztességtelenné váljon: az egyik összetevő korlátozását ugyanis a többi garancia érvényesülésének ellensúlyoznia kell.

A 6/1998. (III. 11.) AB határozatban kialakított elvi álláspont szerint a tisztességes eljárás követelménye olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet megítélni.

A tisztességes eljáráshoz való jog egyik, az Alkotmánybíróság és a nemzetközi és szupranacionális ítélkező fórumok által is védett eleme a törvényes bíróhoz való jog.

Történetileg a törvényes bíróhoz való jog a jogállamiság kialakulásához köthető, ahol az igazságszolgáltatás védelmére alkották a végrehajtó hatalom beavatkozásai ellen. Később ez a szemlélet a törvényhozó hatalommal szembeni követelménnyel bővült. Jelenleg a törvényes bíróhoz való jog szemlélete formális oldalról a törvény által alapított hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság eljárásának követelményét, míg materiális oldalról olyan minőséget jelent, mint például a bírói függetlenség illetve pártatlanság. Ebben a felfogásban a formális oldalról történő megközelítés többnyire lefedi a törvény által felállított bíróság fogalmát. De a törvényes bíróhoz való jogot tágabb, egy materiális értelmezéssel kiegészítve használja.

Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy mindenkinek joga van arra, hogy az ellene emelt vádat vagy valamely perben jogait és köteleseit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el, a „bíróshoz való jog” megannyi konkrét feltételét tartalmazzák, amelyek nem abszolútak abban az értelemben, mint például az említett pártatlanság vételeme, de amelyek az általános szabály szerinti mérlegelésnek mégis abszolút korlátai (15/2002. (III. 29.) AB határozat).

A strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: strasbourgi bíróság) esetjoga ebből a szempontból igen csekélynek mondható, de a megállapításaira érdemes kitérni. A strasbourgi bíróság „törvény” alatt lényegében bármilyen publikus jogszabályt ért, nem ragaszkodik tehát az egyes államok szerinti, amúgy is különféle klasszifikációkhoz. Azt is leszögezte, hogy „törvényesen létrehozott bíróságon” mind magát a bíróságot, mind annak hatáskörét és illetékességét érti. A követelmény lényege, hogy a bíróság felől jogszabály rendelkezék, ne pedig a végrehajtó hatalom. Az Egyezmény megalkotásakor nyilvánvalóan a század történelmi körülményei járhattak a szövegezők fejében, amikor szükségesnek tartották külön is kiemelni, hogy az eljáró bíróságnak törvény által létrehozottnak kell lennie. A strasbourgi bíróság kimondta azt is, hogy „„a törvény által létrehozott” mondatrész nemcsak a bíróság létrehozására és illetékességére vonatkozó törvényhozást fedi le, hanem minden egyes ügyben az eljáró bírói tanács összeállítását is” (Kačiu és Kotorri kontra Albánia ügy idézi: 36/2013. (XII. 5) Ab határozat). Ezekből az esetekből látszik, hogy itt sem a szó szerinti értelmezés érvényesül, hanem itt is a valódi garanciát nyújtó tágabb értelmezést helyezik az előtérbe, ugyanis a jogállami követelményeknek ez felel meg. A strasbourgi bíróság gyakorlata a törvény által felállított bíróság fogalmába beleérti teljes egészben a törvényes bíróhoz való jogot, így a két fogalom lényegében megegyezik.

A magyar szabályozás a követelményeknek formálisan eleget tesz, hiszen a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi) és a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény meghatározzák a bíróságok szervezeti felépítését illetve a bírák jogállását. A bíróságok hatásköréről és illetékességről az egyes eljárási törvények rendelkeznek, mint a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (továbbiakban: Be.), illetve a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban: Pp.). A Bszi. rögzíti a törvényes bírótól való elvonás tilalmát is, illetve biztosítja az egyedi ügyben az eljáró bíróság objektív meghatározását is az ügyelosztási rend alapján.

A 36/2013. (XII. 5.) AB határozatában az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a tisztességes eljárás követelményei közül a törvényes bíróhoz való joggal, illetőleg a törvényes bírótól való elvonás tilalmával eddig kevés ügyben foglalkozott. Rögzítette ugyanakkor, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése és az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. Cikk 1. pontja értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyét a törvény által felállított bíróság bírálja el. A törvény által felállított bíróságra vonatkozó követelmény magában foglalja a törvényes bíróhoz való jogot, vagyis azt, hogy egy konkrét ügyben az eljárási törvényekben megállapított általános hatásköri és illetékességi szabályok szerint irányadó bírói fórum (bíró) járjon el. Ezt az alkotmányos elvet a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) mondja ki: az Alapelvek között akként fogalmazza meg, hogy senki sem vonható el törvényes bírójától [8. § (1) bekezdése]. A törvény által rendelt bíró pedig az eljárási szabályok szerint a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend alapján kijelölt bíró [8. § (2) bekezdés]. A törvényes bíró tehát: a törvényben előre meghatározott hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend szerint kijelölt bíró. (Az ügyelosztási rendet az objektivitás és a személytelenség biztosítása, az önkényesség kizárása érdekében előző évben állapítja meg a bíróság elnöke, amely a tárgyévben kizárólag szolgálati érdekből vagy a bíróság működését érintő fontos okból módosítható [9. § (1) bekezdés].)

Az Alkotmánybíróság a 993/B/2008. AB határozatában hangsúlyozta, hogy „a »törvényes bírótól való elvonás tilalma« [...] – az önkényes ügyelosztási renddel szemben – az eljárás résztvevőit megillető biztosíték, aminek csak egyik eleme a Bszi. szabályaira épülő szolgálati beosztás szisztémája. Annak megítélésekor, hogy a konkrét ügyben ki tekinthető törvényes bírónak, ugyanilyen súllyal jönnek számításba – többek között – az eljárási törvénynek a hatáskörre, illetékességre, a jogorvoslati rendre és a tisztességes eljárás követelményének biztosítására vonatkozó további rendelkezései. Az pedig éppen a törvény előtti egyenlőség érvényesülését szolgálja, hogy az említett jogszabályok mindenki számára olyan bíró közreműködését garantálják, akitől az ügy tárgyilagos megítélése nyilvánvalóan elvárható.” (ABH 2009, 2352, 2354–2355.)

V) ÖSSZEGZÉS ÉS „HATÁROZOTT KÉRELEM”

Mіндеzek, továbbá a támadott végzés indokolásában kifejtett tényállítások fentebb igazolt módon sértették a tisztességes eljáráshoz való alapjogomat, és egyidejűleg a jogállamiság-klauzula sérelmét okozták, ezért kérem az Alkotmánybíróságot, állapítsa meg, hogy a támadott végzés ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével és különösen a XXVIII. cikk (1) bekezdésével és azt semmisítse meg.

Kelt: Pécs, 2014. július 10. napján.

Indítványozó képviselőtől

Mellékletek:

1. Ügyvédi meghatalmazás
2. Nyilatkozat az indítvány és a személyes adatok nyilvánosságra hozhatóságáról
3. Az alkotmányjogi panasz előzményét képező perdokumentumok

